

Näkökulmia kulttuuriseen moninaisuuteen, pakolaisuuteen ja turvapaikanhakijoiden kotouttamiseen – koulut kohtaavat globaalin haasteen

Kv. treffit – Internationell träff

Kokkola 27.4.2016

Kristina Stenman

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Suomen väestörakenne: Suomi monimuotoistuu

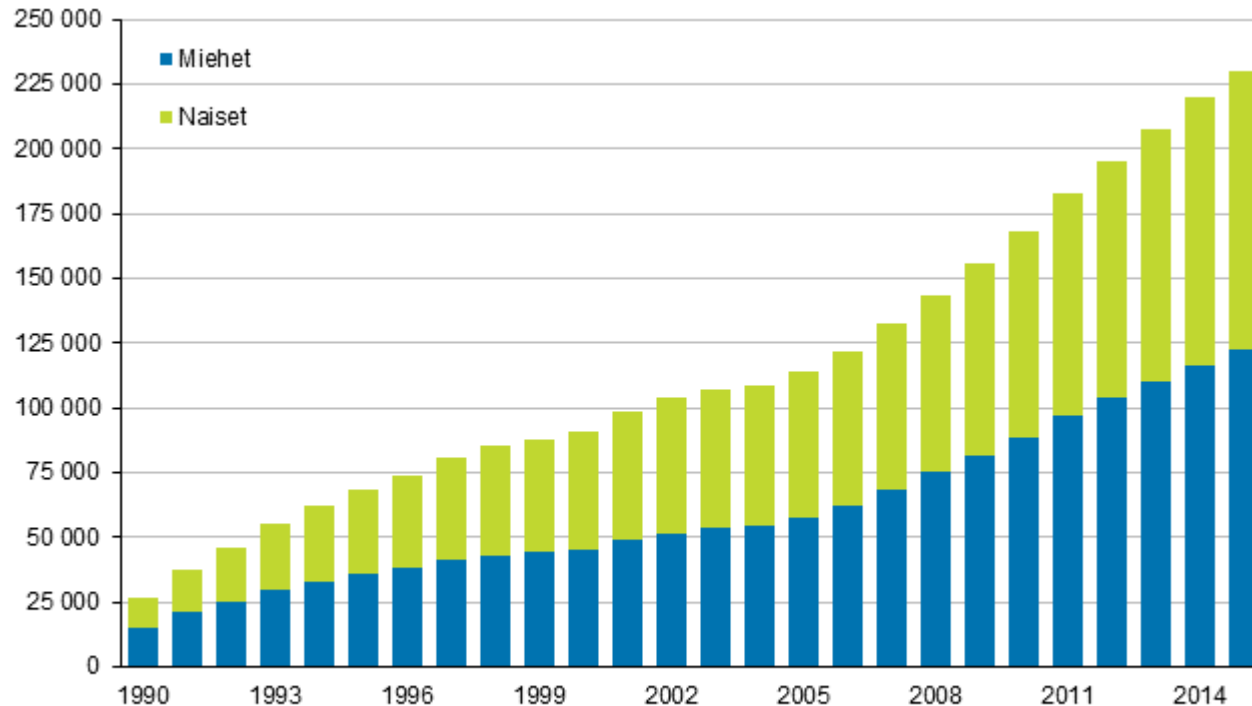

Ulkomaalaisväestön kaksinkertaistuminen tällä vuosituhanella

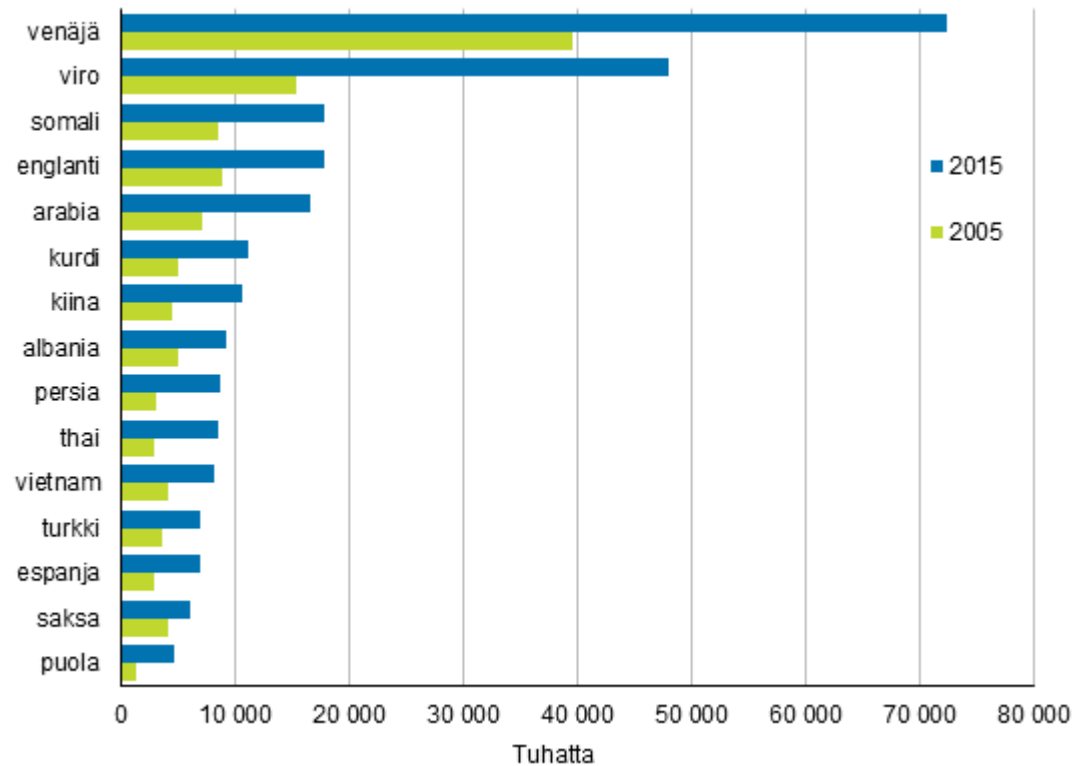
Ulkomaalaiset Suomessa 1990-2015, sukupuolen mukaan

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

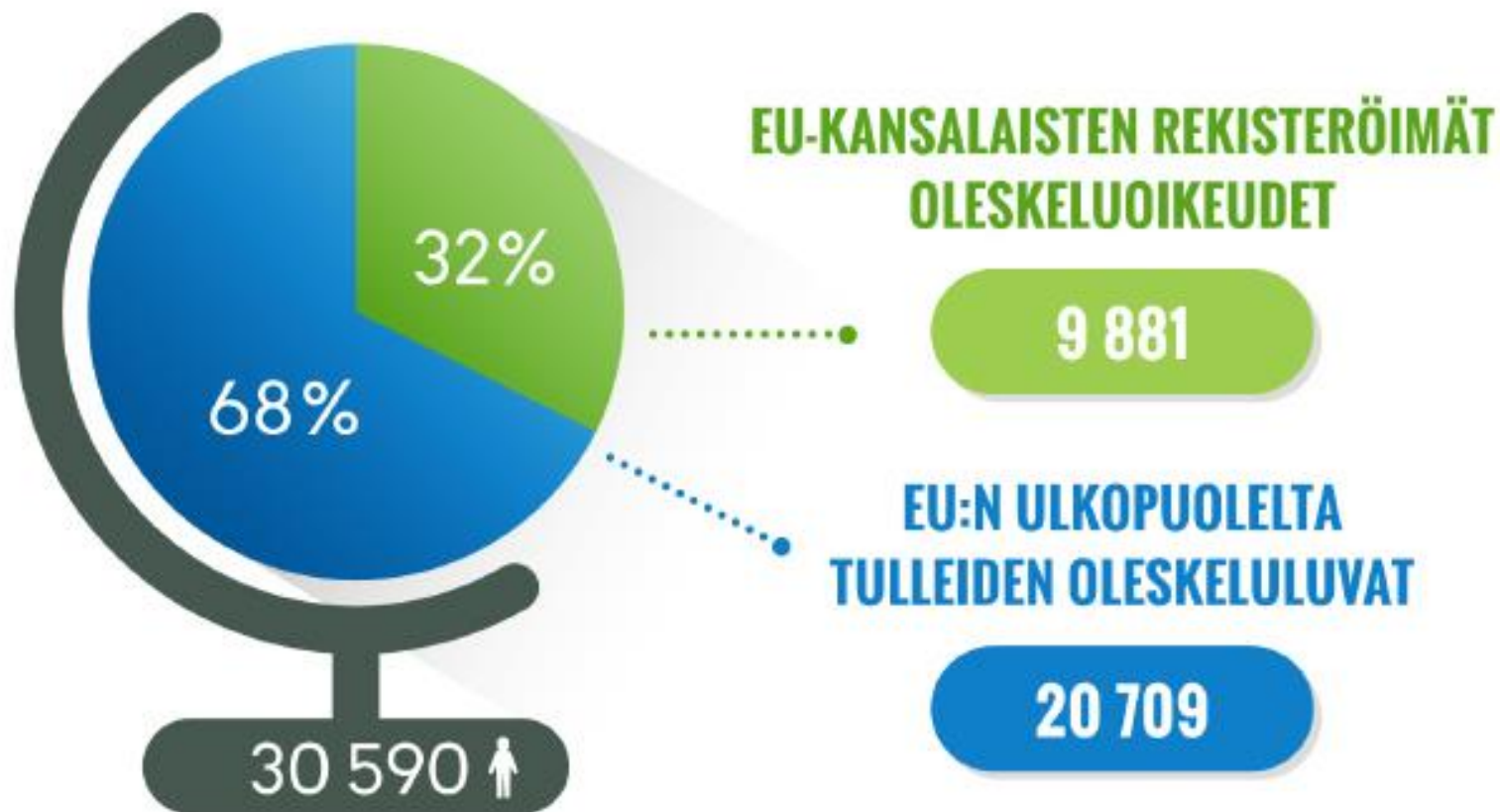
Suurimmat vieraskieliset ryhmät, 2005 ja 2015

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

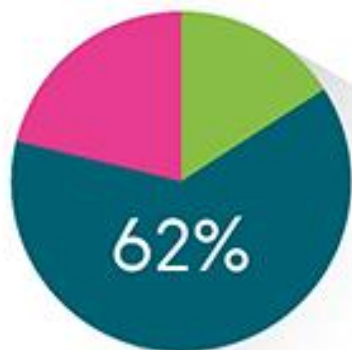
Myönnettyt oleskeluluvat 2015

Lähteet: Poliisihallitus ja Migri

Kotouttaminen on tulevaisuudenkysymys

Lähde: Tilastokeskus 2015

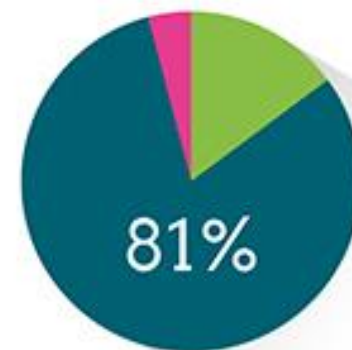
SUOMEN KANSALAISET

alle 15v.

15-64v.

yli 64v.

ULKOMAAN KANSALAISET

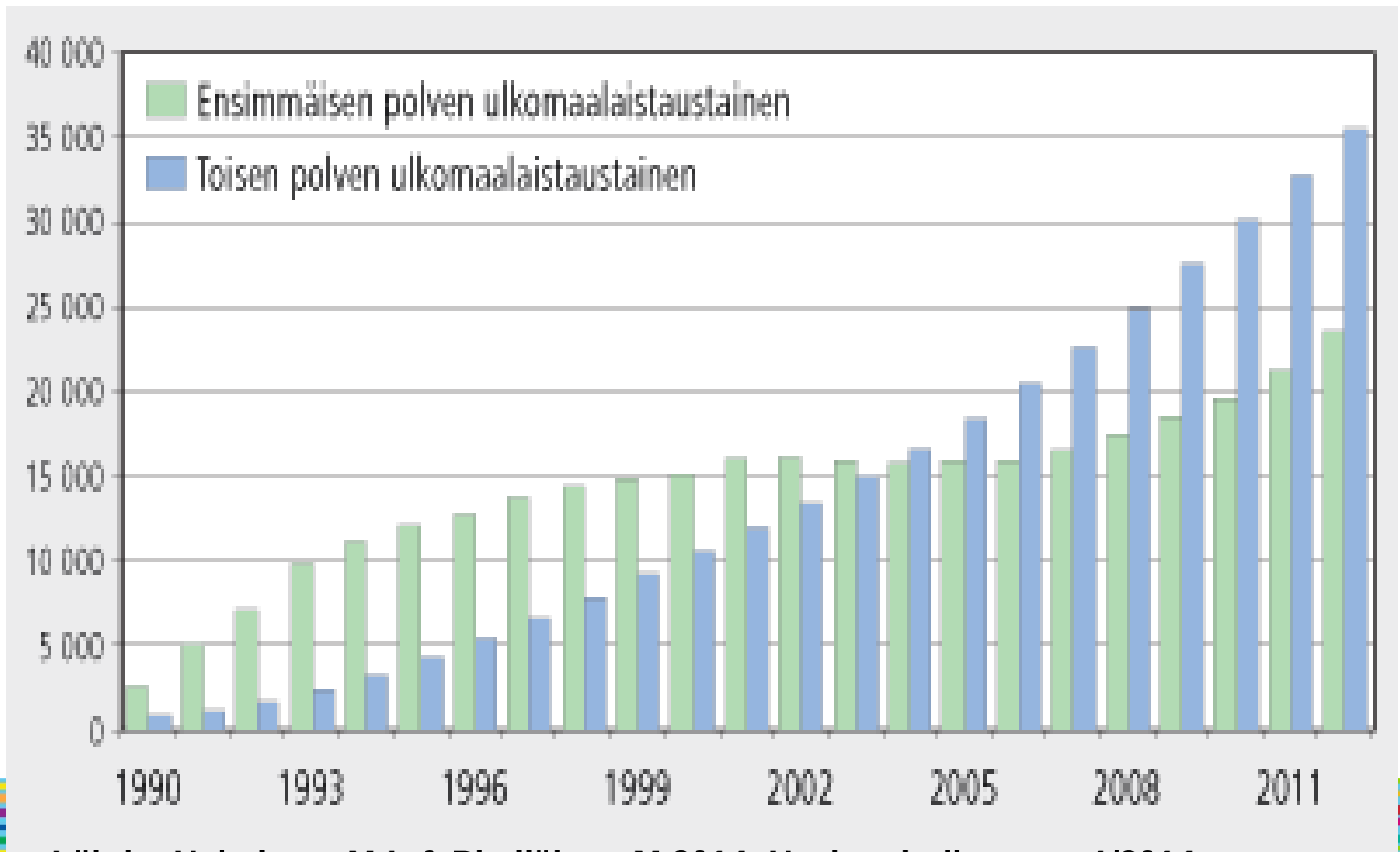
Suomessa asuvat ulkomaalaiset ovat pääasiassa työikäisiä.

Useiden kuntien väkiluku kasvaa vain maahanmuutolla.

Ulkomaista syntyperää olevat lapset vuosina 1990–2012

Lähde: Helminen, M-L & Pietiläinen M 2014: Hyvinvointikatsaus 1/2014,
Tilastokeskus http://www.stat.fi/arkivet/2014/art_2014-02-26_002.html?s=0

Kulttuurinen monimuotoisuus kotouttamistyössä

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Kotouttamistyön lähtökohdat kirjattu kotoutumislain tarkoitukseen

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

ELI PERUSOIKEUSLÄHTÖISYYS JA IHMISARVON KUNNIOITUS:

- **Aktiivinen osallisuus**
- **Tasa-arvo**
- **Yhdenvertaisuus**
- **Väestöryhmien välinen myönteinen vuorovaikutus**

Kotoutumisen edistämisen lähtökohtia

- 4 §: lapsen edun huomioiminen, kun lakia sovelletaan lapsiin
- 7 §: kotoutumista edistävät toimenpiteet annetaan osana kunnan peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä
- 11-20 §: kotoutumissuunnitelma kotoutumisprosessin suunnitteluvälineenä - huom. Erityisesti perheen kotoutumissuunnitelma
- 32-33 §: kunnan kotouttamisohjelma yhteisenä suunnitteluvälineenä
 - Kunnan toiminnassa kotoutumisen edistäminen siis nivoutuu esim. sosiaali- ja terveydenhuollon, kasvatuksen ja opetuksen, liikunta-, kirjasto- ja nuorisotoimintaan, mutta vastuut tärkeät
 - Monimuotoisuuden huomioiminen sekä yhdenvertaisuuden ja hyvän vuoropuhelun edistäminen on enemmän työtapa kuin irrallinen toiminto

Maahanmuuttajalapset kasvatuksessa ja opetuksessa

- Maahanmuuttajat pitävät yleisesti varhaiskasvatusta ja perusopetusta erittäin hyvinä (Maahanmuuttajabarometri 2012)
- Tärkeitä elementtejä suomalaisessa kasvatus- ja opetusjärjestelmässä
 - Varhaiskasvatus, ml. avoin päiväkotitoiminta
 - Määrätietoinen työ kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistämiseksi opetussuunnitelmien perusteissa
 - S2/R2-kielen opetus
 - Valmistava opetus, sekä perusopetuksessa että 2. asteella – viimeisimpänä lukion valmistava opetus
- Kuitenkin haasteita:
 - Oppimistulokset (PISA 2012)
 - Syrjäytymisriski (NEET-nuorten osuus – mutta laskussa!)
 - Ulkopuolisuuden ja kiusaamiskokemukset (Kouluterveyskysely 2014)

Lapset ja nuoret uudessa turvapaikanhakijatilanteessa

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Poikkeuksellinen vuosi 2015

- Noin 32 000 turvapaikanhakijaa, joista arviolta 35 % saa positiivisen oleskelulupapäätöksen
 - noin 10 000 jää Suomeen *oleskeluvalla*
 - noin 8000 enemmän kuin ”normaalina” vuonna
- http://www.tem.fi/files/45120/Tietopaketti_2016_A4.pdf

Uusi tilanne – miten valmistaudumme?

- Alle 34-vuotiaita n. 84% kaikista turvapaikanhakijoista
- 18-vuotiaita ja nuorempia turvapaikanhakijoita 26 % (n. 8 000 henkilöä)
 - n. 3000 ilman huoltajaa tullutta alaikäistä

Hakijan ikä	0-5	6	7-12	13-15	16-18	19-64	75-
Yhteensä	2084	320	1424	1345	2968	23 192	77
%	7 %	1%	5 %	4 %	9 %	74 %	0,2 %

Ilman huoltajaa tulleiden pakolaislasten ja –nuorten kotoutumisen tuki

Tavoite: turvallinen, tuettu kotoutumisen ja kasvun polku –

- Kehittämistyössä tukena työryhmä, jossa pohjana vuonna 2013-2014 toteutetun VIPRO-hankkeen päätelmät ilman huoltajaa tulleiden vastaanoton kehittämiseksi
- Tiivis, jatkuva yhteistyö Maahanmuuttoviraston kanssa, mm. tilastoinnin osalta
- Uusia perheryhmäkotipaikkoja neuvotellaan jatkuvasti ELY-alueilla; neuvotteluja loppusuoralla
- Yhteistyötä kehitetään kansanopistojen kanssa, niin että ne voisivat tarjota tuetun asumisen ja koulutuksen palveluja n.16-17-vuotiaille
- Keskeistä, että syksyllä 2016 löytyy koulutuspaikkoja, erityisesti perusopetuksesta myös oppivelvollisuusiän ylittäneille (OKM)

Uuden tulijan kotoutumisprosessin peruselementit:

ALLE 17-VUOTIAAT

- Varhaiskasvatus
- Peruskoulu
- Valmistavat luokat
- Nuorisotyö

Vahva yhteys myös koko perheen kotoutumiseen.

YLI 17-VUOTIAS

- Opastus, neuvonta ja ohjaus
- Alkukartoitus, ml. kielitestausta, osaamisen kartoittaminen
- Kotoutumissuunnitelma
- Kotoutumiskoulutus
- Väylät työelämään tai yrittäjyyteen osaamisen täydentämisen kautta

Kiinnittyminen paikallisyhteisöön sosiaalisten verkostojen avulla

Moninkertaiset siirtymät lasten ja nuorten kotoutumisen haasteena

- Haasteita etenkin ns. myöhään tulleille (13-16-vuotiaille) ja oppivelvollisuusiän ylittäneille
 - Lapsuuden ja aikuisuuden välissä
 - Lähtömaan ja uuden yhteiskunnan välissä
 - Oman etnisen yhteisön ja valtakulttuurin välillä

'Maahan muuttaneet nuoret yhteiskunnallisten esteiden edessä'

(NIEMINEN, KIVIJÄRVI & TOIVIKKO, 2016)

- Monet suorittavat peruskouluopintoja yli 20-vuotiaina
 - Eivät ole työttömiä, eivätkä opiskelijoita; erilaisia tulkintoja siitä, voivatko saada opintotukea tai työttömyyskorvausta
 - Järjestelmän väliinputoajia
- Nuoret tavoittelevat aikuisuuden statusta = nopea työllistyminen
 - Päätyvät usein heikkoihin työmarkkina-asemiin, 'polkuriippuvuus'
- Asunnottomuuteen johtavat prosessit
- Lähisuhteiden hauraus, yksin eläminen
- Byrokraattisia esteitä, vuorovaikutuksen ja arjen hallinnan vaikeuksia

Siirtyä ja integroitua mihin?

- **Monimutkaiseen ja sirpaloituneeseen yhteiskuntarakenteeseen**
- **Katse rakenteisiin ja sektorit ylittävään yhteistyöhön**
 - Selkeät palvelupolut, opinto-ohjaus, palveluohjaus, tukihenkilöt, face2face, yksiluukku, saattaen vaihtaminen, koordinointi...mm. tuloksena nuorisotakuussa kerätyistä tiedoista ja maahanmuuttajanuorten omista näkemyksistä
 - Esim. Ohjaamoissa myös maahanmuuttajanuoria asiakkaina
 - OKM:n selvitystyö maahanmuuttajien koulutuksen kipupisteistä ja pullonkauloista - raportti maaliskuu 2016
 - Vahvasti esillä kielellinen tuki läpi koulutuspolun
- **Miten oppilaitosten uusi velvoite yhdenvertaisuussuunnitteluun voi tukea onnistunutta kulttuurista monimuotoisuutta koulussa?**

Olisiko hyvän kotoutumisen ja etnisten suhteiden mittari: ”Minä kuulun tänne”?

KOTOUTTAMISEN OSAAMISKESKUS

www.kotouttaminen.fi

www.integration.fi

Kotouttamisen osaamiskeskus

- Toiminut vuodesta 2014 työ- ja elinkeinoministeriössä
- Kotoutumistyön vaikuttavuutta tuetaan informaatio-ohjauksen keinoin, muun muassa:
 - kouluttamalla ammattilaisia
 - välittämällä materiaaleja, tutkimustietoa ja hyviä käytäntöjä
 - parantamalla tilastointia ja seurantaa eri tasoilla
 - edistämällä ammatillisten verkostojen rakentumista
- Keskeinen tiedotuksen väline kotouttaminen.fi/integration.fi -sivusto
- Uutiskirjeen voi tilata osoitteesta kotouttamisenosaamiskeskus@tem.fi

Kotouttaminen

Pakolaisten vastaanotto

Työn tueksi

Seurantatieto

Toimijat

Info

Tervetuloa kotouttaminen.fi-sivustolle!

Tämä sivusto on suunnattu kotouttamisen ja pakolaisten vastaanoton toimijoille.

Kotouttaminen-osiosta löydät kotoutumislain käsikirjan.

Pakolaisten vastaanotto -osioon on koottu vastaanoton periaatteita ja käytäntöjä.

Kotouttaminen

Kotouttaminen on kotoutumisen edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen tarjoamien toimenpiteiden ja palveluiden avulla. Kotoutumislain verkkokäsikirja tarjoaa kotouttamistoimijoille ajantasaista tietoa kotoutumislain soveltamisesta.

[Lue lisää kotouttamisesta](#)

Pakolaisten vastaanotto

Kansainvälistä suojelua saavien kuntiin sijoittaminen on osa Suomen humanitaarista maahanmuuttopolitiikkaa. Näiltä sivuilta löydät perustiedot muun muassa kiintiöpakolaisten maahantulosta ja tarvittavista alkuvaiheen järjestelyistä kunnassa.

[Lue lisää vastaanotosta](#)

Oikopolut

[Laki kotoutumisen edistämisestä](#)

[Kotomittari](#)

[Koulutukset ja tapahtumat](#)

[Maahanmuuttajien palvelut lyhyesti](#)